

Csíkszentdomokosi ácsolt kapuk és parasztházak

A magyar " falu" szó finnugor eredetű. Ebből következtethetünk, hogy bizonyos csoportos települési formát már az oszmagyarok is ismerhettek. Határozottabb alakot Szent István király törvénye megszületése után öltöttek, amely 10 - 10 falunak tette kötelezővé egy templom építését. Ez már a falvak szervezettségéről is tanuskodik. Ezzel egyidőben kezdődött meg a belső telkek kialakítása, amelyen a ház és a melléképületek állottak, valamint a munkahelyül is szolgáló kert és udvar. Már a középkorban ezeket a telkeket különböző formájú kertek vették körül és gyakran történt említés kapukról is. Ezek közül a legdíszesebb és leginkább figyelemreméltó a kötött - vagy galambbúgos, galambdúcos kapu.

A gyalogkaput a székerek bejárására alkalmas kapuval egyesítették egyetlen, jól kiforrott szerkezetben. Ezt a típusú, lényegében ácsolt kaput egész Székelyföldön megtalálhatjuk.

A felcsíki galambbúgos kapuk eltérően az Erdély más részein találhatóaktól puritán egyszerűséggel jellemezhetőek. Díszítettségük néhány geometriai ábrára és virágmotívumra szorítkozik és nem jellemző a festésük. Díszítésük láttatni engedi a készítésükbe fektetett munka mérnöki pontosságát. Minden ilyen kapu a világtól elszigetelt etnikum művészetig fokozott egyéniségének tükrözi. Ezek a valószínűleg 150 - 200 éven át voltak tanúi háborúknak, természeti csapásoknak és ma is pontos, vízszintes és függőleges elrendezésben tanuskodnak az elmúlt idokról. Ha mindezt a művészetet próbáljuk megérteni, utunk első állomása az ácsmuhely kell, hogy legyen. S amíg a kapuk építésének módját tanulmányozzuk, alkalmunk nyílik a díszítő motívumok és a díszítés módozatának leírására is.

Az alapkövet leszámítva a kapu teljes egészében fából készült. Mivel Felcsíkon, jellegzetesen Csíkszentdomokoson legtöbb erdő fenyőerdő, a galambbúgos kaput nagyrészt fenyőfából ácsolták. Csak a legnagyobb súlyt viselő tartóoszlopok, a kapusások, a sasokat összekötő gerenda a " fejfa " (homlok-fa, kontyfa vagy Csíkszenttamason " agyfa") illetve a faragott deszkabetétek készültek a tömörebb és jobb teherbíró tölgyfából. Ugyancsak fából készültek az egyes részek összeillesztésénél biztosításként használt szegek. Ezek leginkább bükkfából készültek és idetállóbbak voltak mint a rozsdásodó vasszegek.

A nagyobb teherbírás érdekében és azért, hogy elkerüljék a fa megrepedezését a kapu gerendáit fél- illetve negyedrönkökből faragták szögletesre. A kaput a talajba úgynevezett "cserekövek" segítségével állították. Minálunk Szádakút patakja környékén található, andezit változat és kifaragása után egymástól előre kimért távolságokra a földbe ásták. Cserekövek faragásával falunkban Péter József, Mákszem Imre, Mákszem Péter, Mákszem János és Mákszem István foglalkoztak a század közepén. A csereköhöz erősítették a kapusást, a sasokhoz pedig a kapu többi részét.

A galambbúgos ácsolt székely kaput megpróbálva szerkezeti egységeire bontani a következő részekről beszélhetünk:

- a kis- és nagykapunyílás illetve az ezekbe illeszkedő kis- és nagykapu
- a kapusások (tartóoszlopok)
- a kis- és nagyfejfa (szemöldökfa vagy kontyfa)
- négyzettömítés
- hónaljkötések (kis- és nagy-)
- a galambbúg vagy galambdúc, valamint a
- tetőzet (szarvazat)

A három kapusás és a fejfa mintegy keretet képezett a két kapunak. Ezeket illesztették össze legelőször az úgynevezett "zsinórpádon". A zsinórpád a kapu összeállításának helye, itt állnak össze elsősorban vízszintes helyzetben a milliméter pontossággal kivágott elemek. A zsinórpádot az épületek tetőzetének összeállításánál is használniuk kellett, azért, hogy az egyes méreteket, derékszögeket, és a függőlegesen elhelyezkedő darabokat pontosan összeilleszthessék.

A három kapusáshoz és az oket felül összefogó fejfához kerül biztosításként négy hónaljkötés. Ezek a kapusásokat egyenként hozzábiztosítják a fejfához. A hónaljkötések vastagságban megegyeznek a tartóoszlopokéval. Az így összeállított gerendakomplexumból vágják ki a nagykapu díszes körívét a következőképpen:

- megkeresik a nagykapu két sasa közötti távolság felét, a felezőpont lesz annak a körívnek a középpontja, amelynek sugara a féltávolságnál 5 - 10 cm-rel lesz nagyobb. Ezen adatok alapján rárajzolják a körívét a fejfára, a hónaljfákra és a sasokra, a rajz mentén pedig furésszel vagy fejszéval kivágják a kapunyílást. Körülbelül ugyanígy készül a kiskapu köríve is, csak hogy itt a kisfejfából vágják ki a nyílást.

A kisfejfa a kapusás magasságának felénél kerül be a kiskapu két sasa közé, majd ugyanúgy biztosítják

hónaljkötésekkel mint a nagyfejfát. Ezek a kisebb hónaljkötések többnyire csak a körív kiképzése céljából kerülnek be, tehát csak esztétikailag van szerepük, nem annyira a stabilitásnál. Néhol mellozik a kishónaljkötések. Ilyenkor vagy csak a kisfejfa marad a kiskapunyílás fölött, vagy pedig deszkaborítással látják el a kiskapu nyílását, amit félkörösen képeznek ki a nagykapu nyílásával való hasonlatosság kedvéért. Éppen ezért beillesztésük gyakorta egyszerűbb mint a nagyhónaljkötések esetében.

A kapunyílások boltíveihez igazodnak a kapuk formái is. A nagykapu alsó része tömör deszka, a felső részt lécekből állítják össze. A lécek lehetnek a félkör sugarainak irányában elhelyezve, felül félkör vagy háromszög alakú léccel egybefogva, vagy függőleges elhelyezkedésben. Ebben az esetben a lécek felső végét úgy vágják, hogy félkört képezzen, kísérve a kapu nyílását. A léceket egymástól újabb léctávolságra helyezték és úgy faragták, hogy vagy önmagukban, vagy egymás mellé állítva különböző formákat képezzenek. Így megkülönböztethetünk "spiccbognis", "lándzsa" illetve "gyertyaláng", "félhold" alakúra készített lécvégeket. (Ezek a függőlegesen állított lécek esetében.)

Ha függőlegesen vagy sugarasan a lécek helyett deszkát helyeztek el, azok egymás mellé szorosan, vagy csak nagyon kis közökkel voltak állítva. A deszkák szélére mintákat vágtak, faragtak: félkör, félhold vagy háromszög alakúakat. Az így egymás mellé helyezett lécek kettonként kör, ellipszis illetve rombusz mintákat mutattak. Jellegzetesen domokosi motívum az ilyenképpen kifaragott két ellipszis által közrefogott rombusz mintája. Ha a lécek között újabb rövide vágott lécekkel tömítették, ezek segítségével is képezhettek ábrákat. Nem volt ritka a kapu felső részének lécekkel való rácozása sem.

A szekerek bejárására alkalmas nagykapu lehet kettényíló vagy egészbenyíló. Az egészbenyíló kaput használták inkább, a másik fajta kapu újabb keletű. A sugaras díszítést inkább a ketté nyíló kapuknál alkalmazzák. Az ilyen kapuk a stabilitás érdekében nekifeszülnek a váznak ellenállva a szélnek vagy más tényezők taszító erejének.

A kiskapu díszítése összhangban van a nagykapuéval, vagy a fölötte található négyzet alakú deszka tömítésével. A kiskapunál gyakrabban alkalmaznak a léces díszítés mögött deszka tömítést ami nincs meg a nagykapunál.

A kapu vázát képező gerendák díszítése nem túl zsúfolt. Leggyakrabban használt díszítő motívumok a fuzérszerűen egymásba kapcsolódó, a kapuk köríveit végig kísérő stilizált makkok, a körrózsa vagy rozetta, illetve kisérfélcikör vagy kör alakú bevágások (néha furatok) egy-két sorban vagy csoportokban elhelyezve.

Ugyancsak díszítő szerepe volt a fejfára faragott felíratnak. E felírat napjainkban az építető és neje neveiknek kezdobetuire, és az építetés évszámára szukult, helye pedig nem a fejfán hanem a négyzettömítésen van. Néha az építetés évszámát a cserekövekbe is belefaragták.

A fejfára faragott felírat általában rövid és rímes volt, tartalmazta az építető valamint annak házastársa nevét vagy kezdobetuiket.

Egy 1886-ban épített kapun Csíkszentdomokoson találtuk:

"Ha jó szíved s neved ide bátron jöhethz, ha rossz, tágos az út fel, s alá elmehethz. "

" Állíttatta Bodó Imre hitvesével Albert Annamáriával 1886-ba."

A különböző díszítéseknek gyakran olyan szerepük is volt, hogy elfedjék az illesztéseket, illetve a kapu deszkáit hátulról összefogó gerendákat. A hónaljkötés, fejfa, sasfa által határolt részeket faragható deszkával tömítették és virágmotívumokkal, leggyakrabban stilizált tulipánnal díszítették, helyenként rácozták léccel.

A fejfa fölött van a kapuk nevét és sajátos jellegét megadó kazetta, a galambbúg. Ennek a kb. 35 cm magas, a kapusok vastagságával megegyező vastagságú, a fejfa fölött végigvonuló doboznak az elülső oldalán 5-10 cm átméretű lyukak találhatók.

Ez a galambok és a kismadarak otthona volt, manapság csak díszítőelemként ismert kapurész. A galambbúg fölött volt a teto, szarvazat. Ennek esovédő szerepe is volt a díszítés mellett. Ezt, az építményt megkoronázó kistetőt zsendellyel vagy másnéven zsendellyel fedték, ami a havasok északi ("észkas") oldaláról letermelt, szárított fenyőfák törzséből hasítottak.

1996-ban, az akkori nyolcadik osztályos gyermekek segítségével sikerült felmérni csíkszentdomokos több mint 2000 házát. Felmérésünk célja az volt, hogy helyzetképet nyerjünk az akkori állapotokról: megtudjuk hány régi kapu létezik még, milyen értéket képviselnek, kik voltak a kapuk építésével foglalkozó mesterek - esetleg van-e folytatása ennek a hagyománynak. A felmérés során figyelemmel kísértük a régi parasztházak helyzetét, sorsát is. Az értékes kapuk és házak kapcsán aggodalommal figyeltük (figyeljük) ezeknek lebontását, átalakítását, a falu arculatának változását-változását, ami a régi értékek eltűnéséhez vezet.

Megjegyzendő, hogy egy galambbúgos székelykapu építési költségei egy tornácos ház építési költségeivel vetekedtek.

Felmérésünkkor a faluban 10 festett galambbúgos kapu állt (ebből hatot az utóbbi 20 év alatt festettek le: 3 zöld, 3 barna, 2 sárga, 1 fekete, 1 vöröses barna), 20 festetlen galambbúgos kaput találtunk. Az 1990 óta készült galambbúgos kapuk mint stílusukban, mint ízlésükben elütnek a hagyományos csíkszentdomokosi hagyományoktól. Két kapu jénofalvi-karcfalvi ízlés szerint készült 1959-ben illetve 1970-ben. Építőik: Albert Ignác, illetve

Kalamár Jakab.

A helybéli lakosságtól bevallás, visszaemlékezés alapján összegyűjtött adatokból következtetni lehet, hogy kik voltak azok a mesteremberek akik galambúgos kapukat építettek. Az adatok értelmezésénél zavaró, hogy sok tulajdonos az ácsmester neve helyett az építető nevét emelte ki. Még élő, öreg ácsmesterekkel egyeztetve az adatokat leszűrhetjük a következtetést, hogy Bara Sándor, Kurkó György és Albert Márton voltak azok akik századunk '40-'50-es éveiben galambúgos kapukat állítottak.

Az 1989 után állított galambúgos kapuk már idegenek a faluban megszokottaktól: Udvarhelyszéki ízlés szerint készültek, építőjük Albert Ferenc.

Kis székelykaput gyakrabban állítottak, az állíttatás költségei is kisebbek voltak. Legtöbb ilyen kaput a gazda (tulajdonos) maga állította, ezért nehéz általánosítani, megkeresni a kis székelykapu állítással foglalkozó mesterek neveit.

A sok mester léte viszont sok stílust feltételezne, de épp ez az izgalmas: stílusban, vonalvezetésben, díszítésben ezek a kapuk alig különböznek egymástól.

133 kis székelykapuból 6 zöld, 2 barna, egy sárga, egy kék, 123 fekete vagy festetlen és 7 újkeletu, udvarhelyszéki ízlés szerint. Az újkeletu, új ízlésu kapuk általában 1980 után készültek és legtöbbjük Kosza Imre munkája. Ha az átutazó már szemügyre vette ezeket az impozáns 3-4 m magas építményeket, s ha azokat részletesen elemezte, minden bizonnyal felkelti érdeklődését a gyönyörű kapuk mögött szerényen, puritán egyszerűséggel meghűző kis faházak.

Ezek az ácsolt kis épületek már nem egy évszázad emberének elégitették ki lakásigényét. Székelyföldön, jellegzetesen a Felcsíkon ismert házak legszpecifikusabbja a tornácos parasztház. Mielott ezek felépítését tanulmányoznánk, beszélünk kell a tornácos ház elodjáról, a ponkos házról.

E háztípusnak alapul nem szolgált kofal. Alig négy ko tartotta a ház négy sarkánál a faházat. Ezekre helyezték az első rend gerendát - a talpfát - téglalap alakban négyet. Ezek közül a két rövidebbet kiengedték a hosszabb gerendákon elül, a ház elé. Ez lett a ház elotere, a ponk. Az 1-1,5 m-re kiengedett gerendavégek között sárral, agyaggal tapasztották, majd padolták.

A ponk utóda a tornác. Ez abban különbözik az előbbtől, hogy gerendákkal rögzítették a tetozethez és 70 - 80 cm magasán bedeszktálták. A tornácos házaknak már koalapot is raktak, esetleg ástak. A talajból még 40 - 50 cm-re kilátzó kofalra került a talpfa ugyanúgy kiengedve elöl mint a ponkos ház esetén, csak hogy itt a koalap magassága miatt alulról is biztosítani, alátámasztani kellett a tornácot. A talpfa lerakása után következett a falak felemelése. Mint erdőkben gazdag vidéken, Felcsíkon a falakat fából rakták, ezeket a sarkokon összekapcsolták.

Csíkszentdomokoson négyféle képpen illesztették a vízszintesen egymásra rakott gömbölyu vagy faragó-fejszével szögletesre nagyolt fákat : "gombolyag gerezdbe", "kapocsgerezdbe", "farkasfogba" vagy "fecskefarokba". Az első két illesztési forma régiesebb, nem munkaigényes, inkább a ponkos házaknál lelhető fel. A fecskefarok típust használják manapság. Ez a legpontosabb illesztési forma és a legnagyobb stabilitást kölcsönzi az épületnek. Régebb a farkasfogat még teherbíróbbá tették azért, hogy bükkfaszegeket vertek bele. Manapság ezek helyett vasszeget használják.

A kapocsgerezdbe való kapcsoláskor a színfaltól kb. 8 cm-re távolodik el minden egyes gerenda vége.

A klasszikus parasztház tornáca a ház előtt vonul végig. Újabb keletu az a tornác, amely a ház útra néző oldalán is keretezi a házat, tehát két oldalról. Ez utóbbi esetben nemcsak a rövidebb, de a hosszabb talpfákat is kiengedik egy-egy oldalon. A házak felépítése és beosztása igen egyszerű, rendszerint két szobás. Ebből egyiket két egyenlotlen részre osztva képezik az éléskamrát. A két szoba egymás végébe helyezkedik, mindkettő a tornácra nyíló bejárattal, de lehet a két szoba között is átjáró.

A falakat, a közfalakat is, kb. 90 cm magasságig rakták vízszintesen egymásra, eután tették be az ablaksasokat, és hagytak helyet az ablaknyílásnak. Az ablak és ajtónyílás felső fele ugyanabban a magasságban található. Az ablaknyílások fölé még három vagy négy rend fát fektettek. Az épület hátsó falára, ahová nem kerülnek ablakok, egy rend fával többet tesznek, számítva az esetleges összenyomódásra.

Amikor a falak megfelelő magasságot értek el, azt mondták, hogy készen van az épület "dereka". Erre rakták fel a gerendákat, amelyeket kiengedtek (kieresztettek) a talpfákhoz hasonlóan a tornác fölé. Erre került rá a "szélkoszorú". A padlás alapjául szolgáló gerendákat bevésik a falakba, majd lepadolják 24-es (24 mm-es) deszkával. A már lepadolt padlást még egy rend deszkával földhették úgy, hogy a deszkák között felülrol újabb deszka fedje. Erre azt mondták, hogy "bélést" tettek rá. A padlást utóbb "letapasztották", sárral "síkitották" egyrészt azért, hogy felülrol jól szigeteljen, másrészt mert a gabonát ott szárították oszidoben. A sárral való tapasztást minden esztendoben megismételték.

A régi parasztházaknál a gerendák bekerültek a plafon alá. A padlástartó gerendákat egymástól 1,5 m-re vésték be.

A szélkoszorúba vésik be a szarvazatot, vagy tetozetet tartó szarufákat. A szarufákat előre kiszámított magasságba,

fordított "V" alakban vésték be a gerendákba, máskor "kármiát" csináltak (faragtak) a szarufáknak, felső részükön pedig "macskafákkal" erősítették össze, a gerendákkal párhuzamosan. A szarvazat gerendáit kiengedték a tornác elé, illetve a ház hátsó fala mögé, így védték esotol-hótól a tornácot és a ház falait. Ezt csepegonek nevezték.

A teto formája változó, az építető vagy az építkezést lebonyolító mester ízlésétől függött. A legrégebbi tetotípus a "viharmentes bütü", de ismernek még "géberes bütü", egyenes vagy "igyes bütü". Létezik "kazettás bütü" amelyet kopjafás díszítéssel láttak el, és amelyet "díszített kazettás bütünek" neveznek.

A Felcsíki házakat egészen a század közepéig zsindeleyel fűtötték. A zsindeleytetőt úgy rakták a szarvazatra, hogy a füstnek egy "búbon" (dudoron) kelljen eltávozni.

A tetoteret a lehető legjobban szigetelték egyrészt azért, hogy oszidoban, mikor a gabonát szárították, a madarak ne juthassanak a padlásra, másrészt pedig azért, mert télen itt fűstölték (tartósótták) a szalonnát, kolbászt és más "disznóságokat".

A lakóházak beosztása igen egyszerű volt. A szobák ajtói a tornácra nyíltak, a tornác feljárók száma pedig általában megegyezett az ajtókéval. A "tornáckerítést" lécezték de leggyakrabban faragott deszkákkal rakták be. Díszítésük megegyezett a ház előtti galambbúgos kapuéval, ha volt ilyen.

A házaknak általában két ablakuk volt: minden szobának egy-egy. Ezek a tornácra nyíltak. Újabbkeletű az a szokás, hogy az út felől is, az udvar hátsó része irányába is ablakot vágnak. A század elejéig a parasztházakat csak belülről lécezték és tapasztották sárral. Kívülről csak nagyon ritkán, akkor is csak az ajtó- és ablaknyílások körül, szigetelés céljából. A század második felében léceztést nem fedezhetünk fel, hanem a sarat a fába vert bükkfaszegekre tapasztották.

A manapság fellelhető tornácok házakat többféleképpen osztályozhatjuk. Ha a tornácot vesszük alapul akkor megkülönböztetünk olyan házakat amelyeket csak az udvar felől kísér tornác (ezek száma 1996-ban 311), vagy olyanokat, amelyeket az udvar és az út felől övez tornác (1996-ban 28 ilyen házat találtunk Csíkszentdomokoson.). Nem jellemző az, hogy a házat három oldalról kísérje tornác.

A tornác teljesen végigvonulhat a ház előtt, de századunk '50-es éveitől nagy divat, hogy a tornácot mintegy elzárja (általában a hátsó udvar felől) egy harmadik szoba. Ekképpen jelent meg újjáépítésként egy tágasabb harmadik szoba, ahol állandóan laktak, főztek (itt található a kamra is), és így a szobák rendeltetése is megváltozott. Azelőtt volt egy lakószoba és egy "tisztaszoba" ("első szoba"), azóta van konyha és kamra, hálószoba, tisztaszoba.

Ez már egy újítási forma, de a házak újítása többféle képpen történhetett.

Általánosan szokás volt az, hogy a tornác helyébe egy szobát, néha egy eloszobát is építettek úgy, hogy a talpfát kieresztették a tornác elé a kívánt távolságra, megépítették az alapot (fundamentumot) ennek a toldott résznek és már emelték is a falakat. A derékrészt ha felhúzták itt is szélkoszorút emeltek, a szarvazatot pedig hozzákapcsolták a régi ház szarvazatához. Az egészet egybefűtötték és toldásnak ("tódásnak") nevezték.

Egy másik terjeszkedési lehetőség az, amikor a régi házhoz hátrafelé, a csur irányába történik a toldás. Így az udvar egyik oldalát (majdnem a csurig) épületsor szegélyezi.

A toldás nem minden esetben a jómód következménye. Nagyon sokan nem rendelkezvén belsőiségekkel ahová építsenek, toldottak. Csíkszentdomokoson a legkisebb fiú az "ösben" (osben=szülei házában) marad lakni, a szülőkkel egy udvaron. Ezért látni nagyon sok udvaron akár három vagy négy generációt is együtt élni. A nagyobb fiúknak leggyakrabban új telekre építenek.

A tornác előtt foglalt helyet egy kis kerítéssel körülhatárolva a 3-4 négyzetméter területű virágos kert. Nagyon egyszerű virágokat, általában évelő növények virágait ültették ide, amelyek nem igényesek, ápolást nem igényeltek. Ezek közül a legkedveltebb és legjellemzőbb a gyöngyvirág volt.

(Megszárvítva a gyöngyvirág nagyon jó tüdőgyulladás gyógyítására.)

A galambbúgos kapu és a szerény ház együttesét mintegy kiegészíti a rendezett belső, első- és hátsóudvarával, valamint veteményes kertjével. Az egész "muvet" mintegy kiteljesíti a csur és istálló, ami falunkban egy egységet képez, kimagaslik a többi épületek közül és öreg adatközloim egybehangzó véleménye szerint láttatni engedte a valamikori gazdák "módosságát".

A veteményes kertbe zöldségféléket ültetett a háziasszony, hogy bármely pillanatban elovarázsolhassa azokat szükség esetén. Ugyanitt találhattuk a "fod végén" a sarjús helyet (kertet) ahonnan a gazda "friss zöldséget" vágthatott a disznóknak, vagy a nyáridőre itthon tartott bárányoknak. A hátsó udvaron mintegy a ház meghosszabbításaként rendszerint a következő helyiségek foglaltak helyet: a sütőház (kemence - manapság már külön építik, távolabb, a háztól), a fasszín, a színalja a kocsiszínnel és a pajták (tyúk-, disznó-, kutya-, ...). Ezeket a helyiségeket lehetőleg egy fedél alá építették a könnyebbesség miatt.

A hátsó udvaron volt a kutya, majorság helye, de ide engedték ki egy kis szabad mozgásra a csitkót, lovat, teheneket.

A bárányok, juhok akla külön építmény volt, és gyakorta a csur szomszédságában létezett, nyáridőben inkább üresen állott (lakóik a nyájjal a havasokban voltak).

A csur nagy fontossággal bírt. Építésére nagy figyelmet és sokkal több anyagot áldoztak mint a ház esetében. Minthogy vidékünkön az állattartás a megélhetés egyik fő forrása volt, így érthető miért e nagyrabecsülés eme épületek iránt. Méretei és formája gazdájának anyagi jólétéről tesz tanubizonyosságot. Az istálló és csur együttese több egységre tagolta az épületet:

"hiú" (az istálló fölötti rész)

"odor" (az istállóval átellenben található rész)

"rakó" (Csíkszenttamáson "léca" , a szekér bejárására alkalmas rész fölött .)

Ezek rendeltetése is különbözött.

A csur építési módja nagyban hasonlított a házéhoz, csak hogy itt nem szenteltek figyelmet a fák egymáshoz illesztésére, leginkább gombolyag gerezdbe, vagy kapocsgerezdbe

illesztették . Míg a ház esetében a fák között csak legtöbb 1,5 cm közt hagytak, a csurnél ez a távolság lényegesen nagyobb lehetett annál is inkább, hogy az itt tárolt szénának szelloznie kellett. Az istálló építésénél viszont a fákat szorosán rakták, hogy minél jobban szigeteljenek, sőt utólag ezt is mint a házat, sárral tapasztották.

Egy általános Csíkszentdomokosi csur 10 - 12 m hosszú és 7 m széles, de a nagyobb gazdák kettős istállót építettek. Ebben az esetben az istálló 8 métert foglalt a csur 16 m összhosszából , szélessége ugyanúgy 7 m volt.

Ha a belsőség elég nagy volt, akkor a csur mögött is sarjusz kert található.

Gyűjtötték: Boros Csilla, Sándor Ágnes és Sándor Csaba, Feldolgozta Sándor Ágnes és Sándor Csaba, 1998